

Merja Brander

JOKAISEN ULOTTUVILLA – VALOKUVANÄYTTELY
ESTEETTÖMYYDESTÄ

Kuntoutusohjauksen ja - suunnittelun koulutusohjelma

2010

JOKAISEN ULOTTUVILLA – VALOKUVANÄYTTELY ESTEETTÖMYYDESTÄ

Brander, Merja
Satakunnan ammattikorkeakoulu
Kuntoutussuunnittelun ja ohjauksen - koulutusohjelma
lokakuu 2011
Ohjaajat: Sallinen, Merja ja Kangassalo, Ritva
Sivumäärä: 42
Liitteitä: 4

Asiasanat: esteettömyys, saavutettavuus

Tiivistelmä

Opinnäytetyön aiheena oli: ”Jokaisen ulottuvilla – valokuvanäyttely esteettömyydestä”. Sen tarkoituksena on kuvata Ulvilan kaupungin kohokohtia ja epäkohtia esteettömyyden näkökulmasta.

Aiheeseen liittyvä valokuvanäyttely oli esillä Ulvilan kirjastossa marraskuussa 2010. Tässä opinnäytetyössä kerrotaan valokuvanäyttelyn tavoitteet ja tarkoitus. Päättötyön teoriaosassa käsitellään esteettömyyttä yleisesti ja esteetöntä ympäristöä erityisesti näkövammaisen ja pyörätuolin käyttäjän kannalta.

Opinnäytetyössä kerrotaan kuvauskohteiden valinnasta ja analysoidaan Ulvilan julkisista rakennuksista terveyskeskus, Vapaa-ajan keskus Kaskelotti, kirjasto ja kaupungintalo. Seurakunnan rakennuksista kuvataan Ulvilan Pyhän Olavin kirkko. Kauppakeskus Hansan kuvauksessa keskityttiin paikoitusalueisiin.

Jokaisen ulottuvilla – opinnäytetyöhön sisältyy osio näyttelyn valmisteluista ja avajaisista. Lopuksi on yleinen arviointi, tavoitteiden toteutumisen arviointi ja aiheeseen liittyvä pohdinta.

Valokuvanäyttely toteutui aikataulussa tehokkaan tiimityön ansiosta. Opinnäytetyön tavoitteista toteutui parhaiten informatiivinen tavoite. Näyttelyssä vieraili kolmisensataa kävijää ja se sai julkisuutta myös lehdistössä. Teknisen lautakunnan virkamiehiä näyttely ei tavoittanut, mutta kaupunginjohtaja osallistui avajaisiin. Opinnäytetyön asenteisiin vaikuttamista on haasteellista arvioida, mutta avajaisyleisöä kuvat puhuttelivat samoin kuin pyörätuolitanssiesitys.

ULVILA FOR ALL

Brander, Merja

Satakunnan ammattikorkeakoulu, Satakunta University of Applied Sciences

Degree Programme in Rehabilitation

October 2011

Supervisor: Sallinen, Merja and Kangassalo, Ritva

Number of pages: 42

Appendices: 4

Keywords: for all, accessibility

The Summary

Theses on the subject of the work was: "Ulvila for All" or "There is a need for Each accessible – photo exhibition". Its purpose is to describe the Observatory in the city's highlights, and for that reason, the accessibility point of view.

Related photo exhibition was displayed in the Observatory library in November 2010. This work describes the doctrine of the sample in the photo exhibition and the objectives and purpose.

The work discusses the accessibility of the work of the theory of the environment in General and in particular the freedom of a blind and wheelchair user's point of view.

The work is included in the final of each of the fingertips to the preparations for the exhibition and its partition.

This work includes selection of the items in the at work explains the description and analysis of the Observatory in public buildings for example Health centre (terveyskeskus), a leisure centre (Vapaa-ajankeskus Kaskelotti), the main library and City Hall. The church buildings describe the Church of Holy Olavi. Hansapages describe the parking areas.

Finally, I describe how the global assessment, the assessment of the achievement of the objectives and the related discussion came true in this exhibition.

The photo exhibition was realized with timetable thanks for the effective teamwork. Theses of the work the most successfully realized information. The number of the visitors was 300 and the exhibition also received publicity in the press. The technical representatives of the Ulvila City visited not at the photo exhibition. The influence of the attitudes is difficult to measure, but the visitors liked very much as well the photos as the wheelchair-dance.

SISÄLLYS

KUVALUETTELO:.....	5
1 JOHDANTO	6
3 ESTEETTÖMYYS	8
3.1 Yleisesti esteettömyydestä	8
3.2 Esteetön ympäristö - kaikkien etu	8
3.3 Erityistä huomioitavaa näkövammaisten esteettömyydessä	9
3.4 Esteettömyys pyörätuolin käyttäjän kannalta	10
5 KUVAUSKOHTEIDEN VALINTA	13
7 KUVA-ANALYYSEJÄ	15
7.1 Ulvilan julkiset rakennukset.....	15
7.1.1 Terveyskeskus	15
7.1.3 Kirjasto21	
7.1.4 Kaupungintalo	22
7.2 Seurakunnan rakennuksista	23
8 NÄYTTELYN VALMISTELUISTA JA AVAJAISISTA	27
9 ARVIOINTI JA TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN	30
9.1 Informatiivinen tavoite	31
9.2 Päätäjiin vaikuttamisen tavoite	32
9.3 Asenteisiin vaikuttamisen tavoite	32
LÄHTEET	37
LIITE 1	39
LIITE 2	40
LIITE 3	41
LIITE 4	42

KUVALUETTELO:

Kuva 1. Yhteiskoulun luiska, 11.

Kuva 2. Terveyskeskus: Fysioterapian ovi, 16.

Kuva 3. Terveyskeskus: Fysioterapian yhdyskäytävään johtava ovi, 17.

Kuva 4. Terveyskeskus: Varoitustarra, 18.

Kuva 5. Kerrosnostin, 18.

Kuva 6. Suihkutiloista altaalle vievä käsijohde, 19.

Kuva 7. Vapaa-ajankeskus Kaskelotin käytävä, 20.

Kuva 8. Kirjaston invavessa, 21.

Kuva 9. Kaupungintalon pääovi, 22.

Kuva 10. Kirkon pääoven edusta, 24.

Kuva 11. Kirkon alttariluiska, 25.

Kuva 12. Hansan parkkipaikka, 26.

Kuva 13. Porraskakku, 29.

Kuva 14. TULEVAISUUS, 36.

1 JOHDANTO

Suomessa arvioidaan olevan pysyvästi liikunta- tai toimintaesteisiä noin 10 prosenttia väestöstä. Toimintaesteisten osuus kasvaa merkittävästi, mikäli mukaan lasketaan myös lapsiperheet, tilapäisesti vammautuneet ja vanhuksset. Koska väestö ikääntyy voimakkaasti, tulee liikunta- ja toimintaesteisten määrä lisääntymään entisestään lähivuosina (Invalidiliitto, www-sivut 2011).

Invalidiliitto käynnisti Esteettömyysprojektin vuonna 2005. Projektin tavoitteena oli lisätä ja levittää tietoa rakennetun ympäristön esteettömyydestä. Kolmivuotisen Esteettömyysprojektin kohderyhminä olivat asiantuntijat, paikallistoimijat ja kuluttajat. Paikallistoimijoihin lukeutuivat muun muassa kuntien virkamiehet, vammais- ja vanhusneuvostojen jäsenet sekä muut henkilöt, jotka pyrkivät vaikuttamaan esteettömyyden edistämiseen esimerkiksi järjestöissä (Invalidiliitto.fi, www-sivut 2011).

Vuonna 2011 sosiaali- ja terveysministeriö on julkaissut Suomen vammaispoliittisen ohjelman VAMPOn (Vahva pohja osallisuudelle ja yhdenvertaisuudelle). VAMPO sisältää konkreettisia toimenpiteitä, joiden tarkoitus on kehittää ja toteuttaa vammaisten ihmisten oikeuksia ja korjata epäkohtia. Ohjelma edellyttää voimakasta panostusta yhteiskunnan esteettömyyteen: Tavoite on sekä voimassa olevien esteiden purkaminen että toimivat tulevaisuudenratkaisut. Kaikkia hallinnonaloja veloitetaan korjaamaan esteelliset toimitilat vuoteen 2020 mennessä. (STM vammaispoliittinen ohjelma s.160). Vuoden 2011 hallitusohjelmassa todetaan, että VAMPOn toimeenpanoa jatketaan, seuranta on tarkoitus käynnistää vuonna 2012. Vuonna 2014 kiinnitetään erityistä huomiota esteettömyyden ja saavutettavuuden parantamiseen (Loijas, 2011).

Ulvilan kaupungin vammaisneuvosto on ollut esteettömyysasioissa aktiivinen ja osallistui myös Tapio Myllymaan opinnäytetyöhön *Fyysinen esteettömyys Ulvilan*

kaupungissa. Vuonna 2010 vammaisneuvosto nimesi vuoden päätavoitteekseen saavutettavuuden (Ovaskainen, 2010). Ulvilan Vammaisneuvosto valtuutti minut ja kuva-artsaani Niina Inbergin toteuttamaan opinnäytetyön saavutettavuudesta. Näin syntyi valokuvanäyttely ”Jokaisen ulottuvilla”, joka havainnollistaa esteettömyyden kohokohtia ja epäkohtia (Ulvilan kirjasto11/.2011.)

2 PROJEKTIN TARKOITUS JA TAVOITTEET

Suomen perustuslaki määrää, ettei ketään saa asettaa ilman hyväksyttävää perustetta eri asemaan. Lain kohdassa mainitaan myös, että hyväksyttäviä perusteita eivät ole esimerkiksi ikä, terveydentila tai vammaisuus. Luonnollisesti perustuslaki koskee myös fyysisestä ympäristöstä ja ympäristön esteettömyyttä (Suomen perustuslaki 731/1999, 6§.)

Ulvilan kaupungin fyysisestä esteettömyydestä tehty raportti sisältää toimenpide-ehdotuksia ja toiveita jatkoon. Siinä todetaan korjattavaa olevan paljon, mutta kaikki toimenpiteet eivät vaadi suuria investointeja. Jatkoselvitykseen ehdotetaan poikkihallinnollista työryhmää. Myös esteettömyystietoisuuden jakaminen nostetaan esiin, koska tutkimuksen aikana kävi ilmi, että monikaan ei tiennyt, mitä esteettömyys tarkoittaa (Myllymaa 2008, 37).

Ulvilan kaupungin vammaisneuvosto on aktiivisesti ajanut monenlaisia esteettömyyteen liittyviä asioita, mutta ilmaissut huolensa siitä, että paljonkaan konkreettisia muutoksia ei ole tapahtunut. Koska kuvan väitetään ilmaisevan enemmän kuin tuhat sanaa, valtuutti vammaisneuvosto kuntoutuksenohjaaja-opiskelija Merja Branderin ja kuva-artsaani Niina Inbergin työstämään valokuvanäyttelyn esteettömyydestä Ulvilan kaupungissa työnimellä: ”Jokaisen ulottuvilla - mitä esteettömyyskartoituksen jälkeen”(Ulvilan vammaisneuvoston pöytäkirja 15.5.2010, 5§).

Projektin tarkoitus ja tavoitteet ovat:

1. Informaation avulla vaikuttaminen
2. Päätäjiin vaikuttaminen
3. Yleisiin asenteisiin vaikuttaminen

3 ESTEETTÖMYYS

3.1 Yleisesti esteettömyydestä

Toimivaksi ja turvalliseksi suunniteltua asuinrakennusta tai ympäristöä voidaan kutsua esteettömäksi. Useimmille henkilöille esteellisyyttä aiheuttavat kapeat ovet, ahtaat tilat ja kulkuväylät, hissien puuttuminen tai niiden liian pieni koko. Pyörätuolilla liikkumisen puolestaan estävät portaat tai liian jyrkkä luiska kulkuväylällä sekä korkeat kynnykset. Yksityiskohdat, jotka aiheuttavat törmäys- putoamis-, tai kompastusvaaran ovat turvattomia kaikille, mutta vaarallisia erityisesti näkö- ja liikuntavammaisille Esteetön ympäristö varmistaa, että kaikki ihmiset voivat toimia itsenäisesti ja yhdenvertaisesti. (esteeton.fi www-sivut 2011.)

Muokkaamalla toimintaympäristöä esteettömämmäksi tuetaan ihmisen itsenäistä elämää ja osallistumista yhteiskuntaan. Tämän vuoksi erityisesti julkiset tilat tulee rakentaa kaikille toimiviksi. Ympäristön suunnittelussa ja rakentamisessa tulisi luoda vaihtoehtoisia ominaisuuksia, niin että käyttäjät voivat valita itselleen sopivimmat liikkumisen mahdollistamiseksi. Monimuotoinen ja toimiva rakennettu ympäristö hyödyttää kaikkia, sillä vammaisia henkilöitä palvelevat ratkaisut hyödyttävät myös ikäihmisiä, lapsiperheitä ja vieraskielisiä. Monelle esteettömyys on välttämättömyys: yksilöllisiä ratkaisuja tullaan aina tarvitsemaan yleispätevien rinnalla. (Näkövammaisten Keskusliiton www-sivut 2011).

Rakennetun ympäristön esteettömyyden lisäksi esteettömyydellä tarkoitetaan palvelujen ja kulttuurin saavutettavuutta ja tuotteiden käytettävyyttä (Pesola 2010.)

3.2 Esteetön ympäristö - kaikkien etu

Meistä kukaan ei tiedä, mitä huomina tuo tullessaan. Iän karttuessa kuitenkin:

- näkö ja kuulo ja tasapaino heikkenevät
- liikkuminen ja uusien asioiden omaksuminen hidastuu

- keho ja muisti haurastuvat
(Pesola 2010).

Esteetön ympäristö on kaikkien etu, se vähentää sekä avustajan että apuvälineiden tarvetta ja lisää omatoimisuutta ja tasa-arvoisuutta. Lisäksi esteettömyys pienentää onnettomuusriskiä ja tuo säästöjä (eml).

3.3 Erityistä huomioitavaa näkövammaisten esteettömyydessä

Näkövammaista ajatellen ympäristön tulee olla selkeä, huolellisesti suunniteltu ja johdonmukaisesti toteutettu. Liikkumista ja ympäristön hahmottamista vaikeuttavat:

- suunnistamisen vaikeus,
- etäisyyksien arviointi
- opasteiden lukeminen
- törmääminen
- kompastuminen
- putoaminen
-

Näkövammaiselle liikkujalle merkittävintä on oikea-aikaisen ja ymmärrettävän informaation saaminen ympäristöstä, esimerkiksi tietoja turvallisen kävelyreitien sijainnista, suojatien paikoista, kadun ylityksen sopivasta ajankohdasta, rakennusten sisäänkäynnin sijainnista ja hissien oikean painikkeen tunnistamisesta.

(Näkövammaisten Keskusliiton www-sivut 2011.)

Ympäristössämme on kyllä runsaasti suunnistamista helpottavia opasteita, mutta ne eivät ole näkövammaisille henkilöille saavutettavassa muodossa. Ongelmista voisi mainita. tekstin pienuuden, tai huonon erottuvuuden taustasta, opasteen kiiltävän pinnan, opastetta ei pääse lukemaan riittävän läheltä tai opasteessa on vain visuaalista informaatiota. Suurimpia törmäysvaaran aiheuttajia ovat puolestaan huonosti merkityt tai merkitsemättömät lasiseinät, läpinäkyvät tai heijastavat materiaalit lasiseinäiset tuulikaapit ja vitriinit, läpinäkyvät ovet ja suuret maahan

saakka ulottuvat ikkunat. Erityisen hankalia ovat esteet, joita ei voi havaita valkoisen kepinkään avulla esimerkiksi kulkuväylälle ulottuvat naulakot, tai alta avoimet, suojaamattomat portaikot. Putoamisvaara syntyy, jos portaat on sijoitettu kulkuväylän jatkeeksi tai niiden alkamiskohtaa ei ole merkitty selvästi tai käsijohde päättyy liian aikaisin (eml.)

Näkövammaisen liikkumista ja hahmottamista helpottavat:

- yksikertaiset pohjaratkaisut
- suorakoordinaatisto
- johdonmukainen ja selkeä opastus
- materiaali- ja värikontrastit
- tasainen ja häikäisemätön valaistus
- ohjaavat ääniopasteet,
- toimiva akustiikka
- avoimien tilojen jäsentäminen
- esteiden ja putoamisvaaran välttäminen (eml).

Näkövammaisen henkilö saattaa liikkua joko ilman apuvälineitä, valkoisen kepin kanssa, oppaan tai opaskoiran kanssa. Pitkän valkoisen kepin avulla voi havaita alas asti ulottuvat esteet, mutta sen sijaan sivusta tai ylhäältä kulkuväylälle ulottuvat esteet ovat vaarallisia. Läpinäkyvä pinta tulee varustaa tarroilla tai jakaa puitteilla pienempiin osiin. (eml).

3.4 Esteettömyys pyörätuolin käyttäjän kannalta

Pyörätuolin käyttäjä tarvitsee tilaa. Tilantarve on huomioitava sekä leveys- että pituussuuntaan. Kääntymiskuvio pyörätuolilla on pitkänomainen ja tilan tarve määräytyy myös pyörien koon mukaan. Pyörätuolissa istuva tarvitsee vapaata polvitilaa. Ovenkahvaa tai sähkökatkaisijaa ei voi sijoittaa nurkkaan, koska jalkalaudat ovat ulompana kuin mihin eteenpäin ojennettu käsi ulottuu. (esteeton.fi www-sivut 2011.)

Kulkuväylissä tulee kiinnittää huomiota riittävään leveyteen. Lisäksi kulkuväylän tulee olla kova, tasainen ja luistamaton. Kaltevuutta saa olla ainoastaan kulkusuuntaan. Pyörätuolilta helpointa toiselle istuimelle siirtyminen on, jos istuimet ovat suunnilleen samaa korkeutta. Pienissä tasoeroissa pyörätuolin käyttäjät

tarvitsevat askelmien tai portaiden sijasta luiskan. (eml.) Esteetön luiska on tarpeeksi loiva (5-8 %) ja se on varustettu molemminpuolisilla käsijohteilla. Yksikaistaisen luiskan vähimmäisleveys on 900 mm ja se saa olla enintään kuusi metriä pitkä. Sen on lähdettävä tasanteelta ja päädyttävä tasanteelle ilman pienintäkään tasoeroa (Invalidiliitto 2009,77.) Ulkotiloissa oleva luiska tulee pitää puhtaana ja kuivana lämmittämällä tai kattamalla. Luminen, jäinen tai märkä luiska on liukas ja vaarallinen. Luiska on valaistava hyvin ja apuna kannattaa käyttää materiaali- ja värikontrastia. Portaita täydentämään vaaditaan aina myös esteetön tasonvaihtojärjestelmä. (esteeton.fi www-sivut 2011)

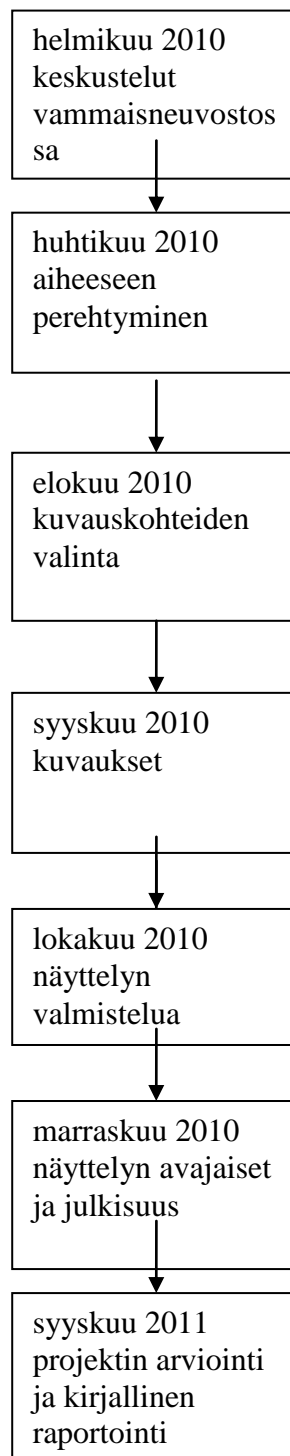

Kuva 1. Yhteiskoulun luiska (kuvannut Niina Inberg).

4 PROSESSIN KUVAUS

Jokaisen ulottuvilla – valokuvanäyttely Ulvilan kirjastossa–projektin kuvaus esitetään kuviossa 1.

Kuvio 1. Prosessin kulku

5 KUVAUSSKOHTTEIDEN VALINTA

Ulvilan kaupungin rakennetussa ympäristössä vammaisneuvoston jäsenet kiinnittivät huomiota erityisesti kaupungintaloon, kauppakeskus Hansaan, uimahalliin ja kirjastoon. Sekä uimahalli, kirjasto että kauppakeskus Hansa ovat uutta rakennustuotantoa ja vammaisneuvoston jäsenten mielipiteitä on kuultu suunnittelu – ja rakennusvaiheessa. Varsinkin uimahallin kohdalla neuvoston jäsenet kokevat, että lopputulos ei ole esteettömyyssäännösten mukaista. Positiivistakin kehitystä vammaisneuvostolaisten mielestä on tapahtunut, tästä esimerkkinä terveystieteiden pyörätuolihissi, fysioterapian sähköinen automaattiovi ja kynnyksen varoitustarrat sekä Kauppakeskus Hansan taksi- ja invapaikkojen muutos ja selkeämpi merkintä (Lepistö, S., henkilökohtainen tiedonanto 15.04.2010).

Niinan kanssa kuvauspaikkoja valitessamme mietimme tyyliä ”vauvasta vaariin” -mitä palveluita kuntalainen elämänsä aikana tarvitsee ja käyttää. Tarvitsimme kuvauksiin esimerkkihenkilöitä. Näkövammaisen käyttäjän valinta oli helppo, koska vammaisneuvoston puheenjohtaja Saini Lepistö on näkövammaisen. Kuva-artaani Niina on pyörätuolin käyttäjä, mikä tekee hänen näkemyksensä ja kokemuksensa erittäin arvokkaiksi, mutta koska hän kuvasi, hän ei voinut toimia mallina. Niina mainitsi kuitenkin ystävästään Aino Riikkilästä, joka on ollut mallina Invalidiliiton esitteissä. Aino suostuikin kuviin mukaan. Ystävät olivat sopineet muutenkin tapaamisesta syksyn aikana, joten sovitimme kuvausaikataulut näihin tapaamisiin.

6 NÄYTTELYN BUDJETTI

Anoin avustusta Ulvilan Kirjasto- ja kulttuurilautakunnalta. Niina kertoi painatusten edullisesti omassa oppilaitoksessaan, joka silloin oli nimeltään Satakunnan käsi- ja taideteollisuusoppilaitos. Näyttelypäivän lähestyessä Niina totesi, ettei hänen opiskelupaikkansa laitteilla saa riittävän tasokasta jälkeä ja pyysi tarjousta kotinsa lähellä sijaitsevasta kopiointiliikkeestä. Keskustelimme myös mahdollisuudesta teettää näyttelyn kuvat tai osan niistä canvastauluina. Canvastauluille kertyy hintaa noin 70 euroa kappale, joten anoin avustusta Kirkkohallitukselta. Kirkkohallitus myönsi 1000 euron avustuksen, mutta päätös tuli lokakuun 2010 lopussa.

MENOT:

Aino Riikkilän matkat	200 €
Hyvä Ikä- näyttely	150 €
Painatuskulut	300 €
Avajaisesiintyjät	200 €
Yhteensä	950 €

Kulttuurilautakunnalta anoin 800 euroa ja sain 400 euroa. Suurimmat kuluerät olivat Multiprintin painatuskulut, jotka käsittävät sekä julisteet että esitteet, yhteensä 485 € ja esiintyjien kulut eli 195 €. Kulutositteet on toimittelu Ulvilan matkailu- ja kulttuurilautakunnalle. Kirkkohallitus ei vaatinut kuitteja.

projektin kuluseuranta			
BUDJETIN KÄYTTÖ 2010 - 11			
	2010		
	BUDJETTI	käyttö	käyttö-
MENOT			%
painatuskustannukset	485	485,00	100 %
esiintymiskulut	195	195,00	100 %
näyttelykulut	260	260,00	100 %
matka- ja ruokakulut	700	700,00	100 %
Yhteensä	1 640	1 640,00	100 %
TULOT			
kirkkohallitus	1 000,00		
kulttuurilautakunta	400		
oma rahoitus	240		
	1 640,00		
Taulukko 1. Kuluseuranta.			

7 KUVA-ANALYYSEJÄ

7.1 Ulvilan julkiset rakennukset

Ulvilan julkisista rakennuksista oli näyttelyssä esillä terveyskeskus, vapaa-ajankeskus Kaskelotti, kirjasto ja kaupungintalo. Julkisissa rakennuksissa on vammaisneuvoston mukaan paljon ongelmia. Sama käy ilmi myös Fyysisen esteettömyyden kartoituksessa.

7.1.1 Terveyskeskus

Ulvilan terveyskeskuksen ensimmäisessä kerroksessa sijaitsevat terveyskeskuksen vuodeosastot, lääkärin vastaanottotilat, laboratorio, röntgen sekä fysioterapian tilat. Toisessa kerroksessa on hammaslääkärin vastaanotto, sosiaalityöntekijöiden tilat ja kokoushuone. Esteettömyyskartoitusta tehtäessä fysioterapiaan johti raskas lasiovi (Myllymaa, T.2009,14.) Jotta kaikkien fysioterapia-asiakkaiden tarpeet tulisivat paremmin huomioon otetuksi, ehdotti Vammaisneuvosto sähköovea. Sähköovi on nyt asennettu ja aukeaa fysioterapiaan mennessä automaattisesti. (Kuva 2.) Fysioterapiasta pois tultaessa oven saa aukeamaan painamalla seinässä sijaitsevaa paneelia. Parannuksia on saatu myös hankaliin kynnyksiin eli niissä on nyt näkövammaisillekin parhaiten erottuvat mustakeltaiset varoitustarrat. Ympäristön hahmottamisessa väreillä on suuri merkitys. Esteettisyyden lisäksi värien käytön tavoitteena on saada rakennusosat, rakenteet ja yksityiskohdat erottumaan selvästi taustastaan ja toisistaan. Värien tummuuserot eli kontrastit helpottavat luiskien, portaiden, ovien ja jalkalistojen hahmottamista. Näkövammaiselle harmaa-asteikon kontrastit ovat tärkeitä. Esimerkiksi ympäröivästä seinäpinnasta tummempana erottuva ovi on helpompi löytää. (Invalidiliitto 2009, 29.)

Kuva 2. Terveyskeskuksen fysioterapian ovi (kuvannut Niina Inberg).

Varoitustarrojen värien tulee olla selkeästi kontrastisia. Kuvassa 3 on musta-keltainen varoitustarra, jonka kontrastisuus on erittäin hyvä. Sen sijaan kuvan 4 keltapunainen varoitustarra on vaikeasti hahmotettavissa etenkin punavihersokeille. (eml.)

Kuva 3. Terveyskeskuksen fysioterapian yhdyskäytävään johtava ovi (kuvannut Niina Inberg).

Kuva 4. Terveyskeskuksen varoitustarra (kuvannut Niina Inberg).

Terveyskeskus on kaksikerroksinen eikä siinä ole varsinaista hissiä vaan jälkeinpäin asennettu nostin. Nostin ei ole kovin tilava ja ongelman muodostavat myös nostimen napit, joita täytyy painaa koko ajan. Tasapainoilu huterantuntuudessa nostimessa esimerkiksi kyynärsauvojen kanssa on jo muutenkin haastavaa saatikka kun pitää kurottautua painamaan nappia. (Kuva 4.)

Kuva 5. Kerrosnostin (kuvannut Niina Inberg).

7.1.2. Vapaa-ajankeskus Kaskelotti

Vapaa-ajankeskus Kaskelotissa on suuria puutoksia esteettömyyttä ajatellen, vaikka Vammaisneuvosto on tuonut asioita esille jo rakennusvaiheessa. Uima-allaspuoli on suuri riski näkövammaisille. Kun pesuhuoneesta tullaan isolle altaalle, altaan päässä ei ole tukevaa kaidetta, ainoastaan köysi. Näkövammaisen ei köyttä välttämättä havaitse ja onnettomuuksia onkin sattunut. Kun lisäksi pukuhuoneisiin pitkä vaalea, kontrastiton käytävä, moni jättää menemättä uimahalliin. (Kuva 7.)

Uima-allastiloihin johtavien opasteiden tulisi olla selkeitä, riittävän suurikokoisia ja niissä pitäisi olla selkeät kontrastit. Kuvasymbolien tulisi olla kaikille soveltuvia. Myös paluureitti uima-allastiloista pesutiloihin tulee olla selkeästi opastettu.

Esteettömässä uima-allastilassa altaisiin pääsee loivia portaita pitkin sekä allashissillä. Allashuoneessa ja muissa tiloissa tulisi olla käsijohteita. (Kuva 6.) Uima-allastilassa käsijohteiden tulisi ohjata portaalle ja allashissille ja estää altaaseen putoamisen (Invalidiliitto 2009, 101.)

Kuva 6. Suihkutiloista altaalle vievä käsijohde (kuvannut Henna-Kaisa Kuusisto).

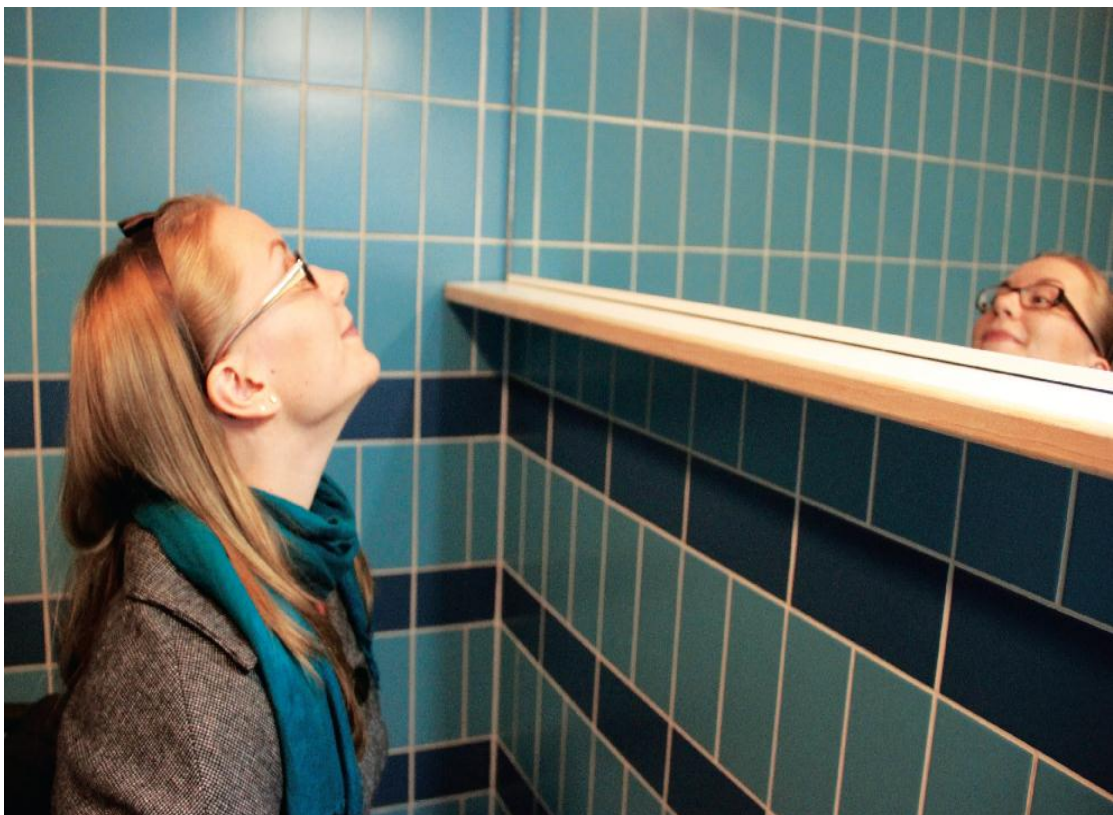

Kuva 7. Vapaa-ajakeskus Kaskelotin uimahallin pukutiloihin ja kuntosaliin johtava käytävä (kuvannut Henna-Kaisa Kuusisto).

7.1.3 Kirjasto

Ulvilan kirjastorakennus on vihitty käyttöön keväällä 1998. Se on moderni, lähes kynnyksetön ja yhdessä tasossa oleva rakennus. Kuitenkin itsenäisesti pyörätuolilla liikkuva törmää haasteisiin jo ulko-ovella. Vaikka kirjastossa on ovet, jotka on tarkoitettu toimivan automaattivauksella, automaatti ei toimi. Toimiessaankin sisempi ovi avautuisi kirjastoon mentäessä väärin päin. Ovien avaamista hankaloittaa lisäksi asfaltin nousu kaltevasti ja liuskamaisesti oville. Talven liukkaus lisää entisestään ongelmia, joten esimerkiksi Niina pyörätuolin käyttäjänä toteaa jättävänsä kirjaston menon väliin. Vielä haastavammaksi tilanteen tekee iso laukku ja palautettavat kirjat (Henkilökohtainen tiedonanto 12.12.2010.)

Kirjaston invavessassa on liian korkealle sijoitettu peili. Pyörätuolissa istuva näkee peilistä vain päälään, tuskin sitäkään. Peili ulottuu pitkittäissuunnassa seinästä seinään, joten sen sijoittaminen pystysuoraan asentoon takaisi oikean korkeuden kaikille. (Kuva 8.)

Kuva 8. Kirjaston invavessa (kuvannut Niina Inberg).

Esteettömän wc-tilan peilin alareunan korkeus saa olla enintään 900 mm, jotta pyörätuolia käyttävät tai lyhytkasvuiset henkilöt näkevät siitä itsensä. Peilin yläreunan tulee olla puolestaan vähintään 2000mm:n korkeudella, jotta eripituiset kävelevät henkilöt näkevät itsensä peilistä. (Invalidiliitto 2009, 95.)

7.1.4 Kaupungintalo

Kaupungintaloa kuulee kutsuttavan kaikkien kaupunkilaisten olohuoneeksi. Ulvilan kaupungintaloon johtaa kolme erillistä sisäänkäyntiä. Sisään pääsee vain portaita.

Kuva 9. Kaupungintalon pääovi.

Kuvassa 9 olevassa sisääntulossa on heijastavat lasiovet ja ikkunat. Kaide päättyy tasanteen kohdalla eikä ole yhtenäinen, mikä hankaloittaa erityisesti näkövammaisen liikkumista. Portaissa ei ole kontrasteja, joista seuraavan askelman voisi erottaa.

Opasteet puuttuvat täysin. Tämä on todella hankalaa jo siksin, että asiakkaiden tarvitsemat palvelut sijaitsevat eri puolilla rakennusta. Rakennusten edessä on yksi invapaikka ja se sijaitsee kaupungintalon maantien puoleisessa päädyssä. Päädyistä ovelle on pitkä matka epätasaista kivetystä. Opasteita ei ole. Hissi on liian pieni ja se sijaitsee rakennuksen toisessa päädyssä.

Yleisten tilojen ja rakennusten tulee olla jokaisen ulottuvilla. Tiloihin pitäisi olla opastus heti pääsisäänkäynnillä ja muista tarkoituksen mukaisista paikoista. (Invalidiliitto 2009, 84)

7.2 Seurakunnan rakennuksista

Kirkko on ollut, varsinkin asenne-esteettömyydessä, edelläkävijä. Saavutettavuutta on tuotu esille teemalla Kirkko kaikille – kaikkien kirkko jo 1990-luvulta alkaen. Kirkkorakennukset eivät silti useinkaan täytä esteettömyyden vaatimuksia. Kirkkohallitus on alkanut kiinnittää huomiota yhä enemmän huomiota rakennusten fyysiseen saavutettavuuteen. Vuonna 2010 oli meneillään projekti, jossa kyselytutkimuksella kartoitetaan seurakuntien rakennuksia ja niiden saavutettavuutta. Vastauksista osa on seulotettu ja ongelmaksi on havaittu erilaiset esteettömyyskäsitteet (Kuusi, R., henkilökohtainen tiedonanto 2010).

Ulvilassa on useampia seurakunnan omistamia rakennuksia. Merkittävin näistä on keskiaikainen Ulvilan Pyhän Olavin kirkko. Pyhän Olavin kirkon vieressä sijaitsee entinen kirkkoherran asunto ja seurakuntakoti eli Kirkkotupa. Lokakuussa 2010 seurakuntakodin oven edustalla tehtiin kaivaustöitä. Näkövammaisille katu- ja tietyöt ovat este, josta usein miten unohdetaan asianmukaisesti varoittaa.

Pyhän Olavin Kirkko on keskiaikainen rakennus, joten museoviraston säännöt rajoittavat muutostöitä. Kirkko halutaan säilyttää mahdollisimman alkuperäisenä. Kirkon sisäänkäynnit ovat hankalia muun muassa luonnonlaattakivien ja kynnysten vuoksi. Ovet ovat raskaita ja osa ovista on saluunamallisia. Pääovet kuitenkin pidetään auki, kun kirkossa järjestetään tilaisuuksia. Penkkejä on raivattu pois, että pyörätuolilla liikkuvilla olisi riittävästi tilaa. Penkkien välit ovat kapeat (Myllymaa, T., 28)

Kuva 10. Pyhän Olavin Kirkon pääsisäänkäynnin edusta (kuvannut Niina Inberg).

Kuvassa 10 näkyy Pyhän Olavin Kirkon pääoven edusta. Edustassa on ritilä, johon näkövammaisen opaskeppi tarttuu helposti kiinni. Kenkien korot juuttuvat usein ritilöihin. Oville on vaikea päästä pyörätuolilla, koska kulkuväylä ei ole yhtenäinen, vaan siinä on rakoja ja kohoumia.

Kuva 11. Ulvilan Pyhän Olavin kirkko (kuvannut Niina Inberg).

Kirkon alttarille johtavat muutamat askelmat. Askelmissa ja kirkon lattiassa on samanvärisen mattoa, joten näkövammaisen on vaikea erottaa sekä itse askelmia että niiden reunoja. (Kuva 11.) Valoisana vuodenaikana häikäisyt ja heijastukset haittaavat näkövammaisen erotuskykyä. Kirkossa on erillinen luiska, mutta se asennetaan vain pyydettyäessä, koska se rikkoo kirkon estetiikkaa. Luiskan reunus on liian korkea ja luiska itsessään on liian kapea ja kalteva. Lisäksi luiska päättyy töksähtäen eikä sen reunoissa ole varoittavia kontrasteja. Luiska on painava ja hankala asettaa paikoilleen. (Suntio S. Lehtosen mukaan, henkilökohtainen tiedonanto 4.11.2010).

7.3 Kauppakeskus Hansa

Hansassa on kaksi parkkialuetta, joita voivat hyödyntää henkilöt, joilla on invakortti. Apteekin ja kirjaston välissä on paikoitusalue, jossa on invapaikoitukselle varattuja ruutuja. (Kuva 12.) Ruutujen eteen on asetettu kaksi suurta betonikukkapurkkia keskelle kulkuväylää niin, että parkkiruuduille on mahdoton kääntyä. Autoilijat joutuvat kiertämään Hansan parkkialueen ympäri ja ajamaan kahden rakennuksen välistä pelastustieksi tarkoitettua tietä päästäkseen paikoitusalueelle. Väylää kaventavat entisestään pylväät ja kauppojen edustalle asetetut mainostaulut. Reitti aiheuttaa lukuisia vaaratilanteita, koska sitä käyttävät myös jalankulkijat ja pyöräilijät.

Kuva 12. Kauppakeskus Hansan apteekin lähellä sijaitseva invapaikka (kuvannut Niina Inberg).

8 NÄYTTELYN VALMISTELUISTA JA AVAJAISISTA

Niinan valmistumisesta ja kirjaston näyttelytilan vapaista ajoista johtuen näyttelyyn valmistellessa tuli kiire. Canvastauluista päätimme luopua, koska Kirkkohallitukselta ei tullut nopeaa vastausta avustusasiaan. Kokosimme taulupohjat itse ja käytimme symbolivärejä eli mustaa ja vihreää. Musta pohjaväri viestitti kuvassa olevan esteettömyyden kannalta parannettavaa ja vihreä taas ilmaisi, että esteettömyys oli huomioitu. Jotkut kuvat, joissa oli sekä esteellisyyttä että esteettömyyttä, saivat mustavihreän pohjan. Askartelu ja taulujen ripustaminen oli konkreettista ja rentouttavaa. Näyttelyssä oli nelisenkymmentä kuvaa. Teimme näyttelyä varten myös julisteen ja esitteen (liitteet 1-3). Apuvälinekeskus Respecta lähetti esitteitä ja luiskia.

Avajaistilaisuuteen lähetimme kymmenittäin kutsuja niin facebookin kuin sähköpostinkin kautta. Kutsun saivat muun muassa kunnanjohtaja, kulttuurisihteeri, kunnan luottamusmiehet, teknisen puolen virkamiehet, lehdistö ja opiskelutoverit. Kutsuimme myös yläasteen äidinkielen ja kuvaamataidon ryhmät. Avajaistilaisuudesta halusimme näyttävän. Paikallinen kauppias lahjoitti leipomistarvikkeet. Niinan äiti teki pikkupizzoja ja veljentyttäreni Pauliina loihti esteettömyyskakun. Avajaisesiintyjiksi saimme pyörätuolitanssiparin Ylöjärveltä. Avajaisten pääpuheen pitäjäksi pyysimme vammaisneuvoston puheenjohtaja Saini Lepistön. Koska avajaispäivä osui torstaiksi, joka on myös paikallislehden ilmestymispäivä, kävin henkilökohtaisesti toimituksessa kertomassa näyttelystä ja saimme jutun saman päivän lehteen (Ovaskainen 2010.)

Näyttelyn avajaiset pidettiin Ulvilan kirjastossa 11.11.2010 klo 11. Viikko oli myös näkövammaisten viikko. Avajaisiin osallistui kuutisenkymmentä henkeä. Kaupunginjohtaja oli paikalla ja kommentoi kuvia kiitettävästi. Ulvilan Seutu kiinnostui näyttelystä siinä määrin, että oli myös paikalla, samoin Satakunnan Työ.

Yläasteen opettaja Anne-Maria Kari saapui avajaisiin kuvaamataidonryhmänsä kanssa.

Saini Lepistö kertoi avauspuheessaan vammaisneuvoston toiminnasta ja totesi näyttelyn omalta osaltaan jatkavan vammaisneuvoston vuoden teemaa eli saavutettavuutta. ”Vammaisneuvoston tehtävänä on antaa lausuntoja ja kannanottoja sekä tehdä aloitteita. Vuonna 2010 esteettömyyden varmistaminen Ulvilassa on erityishuomion kohteena. Vammaisneuvostossa halutaan varmistaa palvelujen saatavuus myös liikunta- ja näkörajoitteisten näkökulmasta” (Ovaskainen 2010.) Niina kertoi kuvien ottamisesta ja minä niistä esteistä, joita ulvilalaiset kohtaavat jokapäiväisessä elämässä: ” Vaikka itse selviytyisi jostakin, kannattaa silti kurkata vieruskaveria ja miettiä, kuinka hän selviytyy. ” (eml.)PyörätuolitanSSIPARI keräsi ihastuneita kommentteja ja todisti sen, että tanssista voi nauttia pyörätuolista huolimatta.

Avajaistarjoilussa esteettömyysteema oli huomioitu ja nautimme Portaat -kakkua. Kakun tekijä Pauliina Lehtimäki kuvaa omaa prosessiaan näin:

”Näyttelyn aiheena oli siis esteettömyys kaikille kaupunkilaisille. Näyttelyn valokuvissa on havainnollistettu kaupungin esteitä näkövammaisten ja pyörätuolia käyttävien kannalta. Kaupungista löytyy paljon esteitä, mm. kirkon ja muiden julkisten rakennusten ja paikkojen edestä. Portaita, soraa, isoja kiviä, kivetyksiä, rutilöitä... **KUITENKIN** nämä esteet ovat ylitettävissä ja suurin este edelleen on ihmisten sisällä, asenteissa. Näyttelyssä on kuvattu myös positiiviselta kantilta esteitä, jotka on ylitetty. Nämä positiiviset kuvat on kuvattu syksyllä, siitä aihe syksyisiin lehtiin...*** (Pauliina 2010,blogspot-sivut.)

... ja kakkua ei ensin kukaan malttanut ottaa! Aihe kirvoitti kommentteja myös blogissa, tässä muutama esimerkki:

Vau, kun on upea kakku! Sopii hyvin tuohon teemaan! Tärkeästä asiasta kirjoitit... että useimmiten ne esteet ovat ihmisten asenteissa! Niitä onneksi voi kuitenkin, ainakin itsessä muuttaa. Ja kun itsellä muuttaa asenteitaan, kummasti lähipiirissäkin alkaa tapahtua jotain... ;) Hyvää viikonloppua!

Kuva 13. Porraskakku (kuvannut Pauliina Lehtimäki).

- Asenne se on mikä ratkaisee!
Ihanasti toteutettu kakku jälleen kerran :)

Avajaisiin osallistujat kiersivät kuvat tarkkaan ja kommentoivat niitä.
Avajaispäivään kertyi vieraskirjaan esimerkiksi seuraavia kommentteja:

- *Tiedostan paljon näitä ongelmia, mutta tarkat kuvat antavat hyvää osviittaa, kiitos tytöt suuresta työstänne.*
- *Mielenkiintoiseen näyttelyyn kannattaa kaikkien tutustua. Ymmärrystä vammaisten ongelmiin tarvitaan ja toimenpiteitä.*
- *Kiitos mukavasta ja havahduttavasta hetkestä arkipäivän lomassa. Kolmiulotteisuus näkyy kuvissa. Sekä sisältö että muoto syväluotaa aihetta.*
- *Hienoa, että yhdistätte arjen ja taiteen. Tämä kosketti meitä kaikkia. Kiitos!*

Kuva Kaskelotin vaaleasta käytävästä avasi monen näyttelyssä kävijän silmät ja moni muukin kuin minä ja omat lapseni totesivat eksyneensä etsiessään täysin vailla kontrasteja olevasta seinästä sisäänpääsyä pukuhuoneeseen. Yllättävästi kolmen suositumman kuvan joukkoon sijoittui kuva terveystakeskukseen hissistä. Osasyynä katseen vangitsemiseen lienee kuvan paikka, joka oli heti näyttelyn alussa katseen korkeudella. Hissi on hankalakäyttöinen läpinäkyvän oven ja ahtautensa vuoksi, mutta myös sen vuoksi, että hissien nappia pitää painaa koko matkan ajan. Kuitenkaan pyörätuolilainen tai kynärsauvoilla liikkuva ei välttämättä edes yletä hissien nappiin tai hän saa ainakin pelätä tasapainonsa puolesta. Kuvan tarkoitus oli ilmentää näitä epäkohtia. Kuitenkin ainakin minun kaikki huomioni kiinnittyi Sainin käteen, joka on suorastaan esteettisen hauras ja suonikas. Tavallaan kuva on siis epäonnistunut, mutta siltikin yksi mieleen jäävimpiä ja vaikuttavimpia. Näyttelyssä innovoitiin ongelmaan myös ratkaisu eli päätettiin palkata terveystakeskukseen hissipoika!

9 ARVIOINTI JA TAVOITTEIDEN TOTEUTUMINEN

Kuvaa on aina käytetty moniin tarkoituksiin. Sillä on perusteltu, paljastettu epäkohtia, havainnollistettu tietoa, tuotettu kokemuksia ja viihdytetty. Luotamme kuvaan, sillä se on välitön viestintämuoto. Kuvaan voi vaikuttaa rajauksella, kuvakoolla, suunnitelmalla, kuvakulmalla, syvyysvaikutelmalla, väreillä, kontrasteilla, liikesuunnilla ja katselulinjoilla. Valokuvanäyttelyssä käytimme vaikutuskeinoista esimerkiksi lähikuvaa ja kuvakulmaa niin, että kuvasimme ihmistä vain pää ja hartiat näkyvillä alaviistosta, jolloin kuvan kohde nousee katsojaa ylemmäksi ja vahvemmaksi (Hakola 2002.)

Projektin lopputulos eli valokuvanäyttely onnistui hyvin. Kuvat olivat selkeitä ja taustapahvien värin vuoksi suuntaa-antava. Varsinkin ulvilalaisille näyttelyssä kävijöille paikat ja niiden esteellisyysongelmat olivat tuttuja, vaikka niihin ei olisikaan kiinnittänyt huomiota.

Näyttelyn onnistuminen oli tehokkaan tiimityön ansiota. Ryhmätyöskentelyn perusta koostui vahvasta yhteishengestä ja sitoutumisesta sekä näkökulmien jakamisesta ja yhdistämisestä. Perustiimimme oli pieni ja täydensimme toisiamme hyvin, tavoiteaikataulumme määräytyi hyvissä ajoin ja olimme vahvasti sitoutuneita työhön. (Kajak.fi, www-sivut 2011).

Projektin kuvausaikataulu muodostui liian kiireelliseksi osin Niinan valmistumisen, osin kirjaston näyttelytilan ja osin myös Ainon vapaa-ajan takia. Jos aikaa olisi ollut enemmän, kuvista olisi muodostunut yhtenäinen tarina eli se olisi ollut katsojalle mielenkiintoisempi. Nyt ryhmittelimme kuvat Ulvilan keskustasta katsoen maantieteellisyyden mukaan. Avustusanomukset jäivät liian viime tippaan ja kun avustuksesta ei voitu olla varmoja, ei kuvia voinut teettää tauluiksi. Taulukuvat olisivat olleet selkeämpiä eikä niiden valmistamiseen olisi näyttelyn asettajilta mennyt niin paljon aikaa. Lisäksi ne olisivat säilyneet paremmin; nyt kirjastonjohtaja repi kiireessä kuvat alas ja suurin osa niistä tarttui toisiinsa kiinni tai vahingoittui muuten, joten kuvien jatkokäyttöä ei voi ajatellakaan!

9.1 Informatiivinen tavoite

Informatiivinen tavoite toteutui tavoitteista monipuolisemmin. Ulvilalaisilta tuli välitöntä palautetta jo kuvausten aikana, varsinkin apteekin vaikeasti avattavaa ulko-ovea ja liian pientä eteistä kuvattaessa ohikulkijat tulivat kertomaan, kuinka hyvä on, että tällaisiin seikkoihin halutaan puuttua. Informaatiota välittyi myös lehdistön kautta, mutta se vaatii itseltä aktiivisuutta. Ulvilan Seutuun saimme kaksi artikkelia henkilökohtaisen käynnin takia. Satakunnan työhön puolestaan vammaisneuvoston puheenjohtajalla oli ennestään hyvät kontaktit. Näyttelyn mainonnassa käytimme sekä lehtien päivästä päivään palstoja että facebook- ryhmäkutsuja ja henkilö- ja ryhmäkohtaisia sähköpostikutsuja. Facebookin kautta tiedotus toimii nopeasti ja edullisesti.

Vieraskirjan mukaan näyttely tavoitti kolmisensataa kävijää, todennäköisesti kävijämäärä on kuitenkin isompi. Kävijämäärä on hyvä, koska näyttelyaika oli lyhyt

ja koska näyttelytila sijaitsee kirjaston sivussa, joten se ei välttämättä osu kirjastossa kävijän reitille.

9.2 Päätäjiin vaikuttamisen tavoite

Näyttelyn toisena tavoitteena oli päätäjiin vaikuttaminen. Näyttelykutsu lähetettiin esimerkiksi kaupunginvaltuutetuille, kaupunginjohtajalle, kirjastonjohtajalle ja tekniselle lautakunnalle. Kaupunginjohtaja saapui näyttelyn avajaisiin ja kaupunginvaltuutetusta paikalla oli vammaisneuvoston varajäsen. Kaupunginjohtaja tarkasteli näyttelyn kuvia mielenkiinnolla ja kommentoi joidenkin asioiden (kuten vapaa-ajankeskus Kaskelotin seinät) olevan korjattavissa hyvinkin pienillä toimenpiteillä. Myös kirjastotoimen johtaja oli paikalla ja totesi, että häntä on kirjaston esteettömyysasioissa johdettu harhaan muun muassa ovien osalta. Jo rakennusvaiheessa hänen annettiin ymmärtää, että pääoviksi tulevat liukuovet.

Teknisestä lautakunnasta näyttelyssä ei käyty, kuitenkin tekninen lautakunta valmistelee ja valvoo saavutettavuuteen vaikuttavia päätöksiä (Hokkanen, J, henkilökohtainen tiedonanto 18.9.2011.)

9.3 Asenteisiin vaikuttamisen tavoite

Yleisiin asenteisiin vaikuttaminen on vaikeasti mitattavaa ja haastavaa.

Positiivisuudella muutetaan asenteita myönteisemmiksi. Vammaisneuvoston tavoitteena on saada aikaan muutosta pikkuhiljaa. Jo sana esteettömyys viestii itsessään negatiivisuutta. Siksi näyttelyn nimi olikin ”Jokaisen ulottuvilla”. Esteettömyys- sanan tilalla pyritään juurruttamaan sellaisia synonyymejä kuin saavutettavuus tai sanonnoilla Kirkko Kaikille – kaikkien kirkko tai Yteri for All tai Desing for All. Myös Ulvilan vammaisneuvoston vuoden teema oli saavutettavuus, siis pyritään johonkin, ei jostakin pois tai ei mihinkään. Positiivista ja aktiivista kuvaa liikuntarajoitteisista ja näkövammaisista viestivät, paitsi näyttelyn kuvat, myös

avajaisissa esiintynyt pyörätuolitanSSIPARI. Koko avajaisyleisö, myös yläasteen kuvaamataidon ryhmä, seurasi esitystä hiiskumatta.

10 POHDINTA

Kuva-artsaani Niina Inberg teki oman opinnäytetyönsä ” Jokaisen ulottuvilla ” valokuvanäyttelystä. Hän keskittyi työssään valokuvauksellisiin näkökohtiin ja kuvasi suurimman osan näyttelyn materiaalista. Tässä työssä käsitellään aihetta esteettömyyden näkökulmasta. Opinnäytetyöt täydentävät toisiaan. Ilman Niinan ammattitaitoista kuvaamista ja pyörätuolinäkökulmaa kuvat eivät olisi olleet niin puhuttelevia. Yhteinen työskentely varmisti myös aikataulussa pysymisen näyttelyn valmistelujen suhteen.

Esteettömyysasiat etenevät hitaasti. Ihmiset eivät tule ajatelleeksi esteitä ennen kuin ne koskettavat itseä tai lähiympäristöä. Saavutettavuus, se että fyysinen ympäristö vastaisi kaikkien tarvitsemää esteettömyyttä, on todella haastavaa, koska eri vammaaryhmille esteettömyys merkitsee eri asioita. Pyörätuolia käyttävä Niina sanoo: ”Esteettömyys on hyvin henkilökohtainen asia. Minä tiedän omat rajoitukseni ja esteeni. Kun Saini oli mukana kuvissa tuomassa näkövammaisen näkökulmaa, huomasin itsekin, että enpä tullut ajatelleeksi sellaisia esteitä.” (Henkilökohtainen tiedonanto 11.11.2010).

Asioiden hitaasta etenemisestä antaa hyvän esimerkin kirjaston parkkipaikkakysely. Juuri ennen valokuvanäyttelyä vammaisneuvosto anoi merkittyä invaparkkipaikkaa kirjaston pääovien eteen. Hylkäävä päätös tuli kymmenen kuukauden kuluttua eli tämän vuoden syyskuussa. Perustelu invapaikkojen hylkäämiselle oli julkisivun ilmeen pilaantuminen. Ulvilan seudun artikkeli valottaa asioita näin: ”Vammaiset eivät halua etuoikeuksia, vain esteettömyyttä”, Saini Lepistö puuskahtaa (Ovaskainen 2011.) Esteettisyys tai mahdollisimman alkuperäisenä säilyttäminen menevät edelleen saavutettavuuden ohi, vaikka täyttävätkin syrjinnän kriteerit. Merkittävää kuitenkin on, että paikallislehti tarttuu entistä hanakammin

esteettömyysasioista informointiin. Kyseinen artikkeli oli lehden etusivun juttu. Julkinen sana on tehokas vaikutusväline ja muutoksia saataneen aikaan.

Myllymaan opinnäytetyössä ”Fyysinen esteettömyys Ulvilan kaupungissa” ehdottama esteettömyystyöryhmä ei ole toteutunut, joten Vammaisneuvostolla riittää haasteita ja tehtäviä saavutettavuuden takaamiseksi. Vuonna 2009 Vammaisneuvostossa toimi erillinen työryhmä kartoittamassa rakennetun ympäristön epäkohtia, mutta sen lausuntoa ei koskaan viety päätäville elimille. Puheenjohtaja Saini Lepistön mukaan (Henkilökohtainen tiedonanto 15.9.2010) Ulvilaan on tarkoitus tehdä oma vammaispoliittinen ohjelma. Ohjelman teko vaatii runsaasti voimavaroja, joten toistaiseksi se ei ole toteutunut. Tiedotuksessa on kuitenkin tapahtunut edistystä siinä mielessä, että Vammaisneuvoston pöytäkirjat ovat nähtävissä kaupungin www-sivuilla.

Valokuvanäyttely täytti tarkoituksensa siinä mielessä, että moni katsoja havahtui esteettömyyskohtiin nähdessään kuvan. Näin tapahtui usein miten uimahallin käytäväkuvan kohdalla. Värilliset taustapahvit osoittautuivat hyviksi, koska se sai katsojat kysymään kuvista, joiden sanomaa he eivät sisäistäneet. Näyttelyssä kävijöiden lisäksi ulvilalaiset ja satakuntalaiset saivat informaatiota lehdistön kautta. Ulvilan Seutu toteaa muun muassa: ”Jokaisen ulottuvilla – valokuvanäyttely viestii tärkeää sanomaa: esteettömyys on jokaisen perusoikeus (Ovaskainen 2011).

Vaikka nykyisissä rakennusmääräyksissä on tarkat vaatimukset esteettömyydestä ja vammaisneuvoston kuulemisesta jo suunnitteluvaiheessa, eivät julkiset rakennukset täytä edes vähimmäisvaatimuksia. Toisaalta, vaikka vaatimuksia noudatettaisiinkin, toteutus ontuu. Esimerkiksi eräässä Satakunnan kirkossa oli induktiosilmukka ja siihen liittyvä tekniikka, mutta kukaan ei osannut käyttää niitä. Näin on monessa paikassa tai sitten, kuten Ulvilan kirjastossa, että induktiosilmukka ja aukeava ovi ovat näennäisesti, mutta ne eivät toimi käytännössä. Asioihin on kuitenkin hankala puuttua, joten niitä ei haluta nostaa esille. Näyttelyn yhteydessä oli tarkoitus kerätä

nimiä adressiin: ”Betonipurkit pois”. Adressissa kiinnitettiin huomiota apteekin parkkiruutujen saavutettavuuteen. Nimiä kertyi vain kymmenkunta. Vammaisneuvosto on ottanut saman asian esille useaan kertaan, mutta tekninen lautakunta on ilmoittanut betonipurkkien poistamisen olevan turvallisuusriski. Nykyisen reitin turvallisuutta ei ole kyseenalaistettu, vaikka parkkiin päästäkseen on kierrettävä koko kauppakeskusrakennus ja käytettävä osittain kevyen liikenteen väylää (Lepistö, S., henkilökohtainen tiedonanto 15.4.2010).

Monissa kaupungeissa on jo pitkään ollut esteettömyysasiamiehen toimi ja esimerkiksi Turussa esteettömyysasiat ovat olleet merkittävästi esillä. Porin kaupunginhallituksen jäsen, projektipäällikkö Aki Nummelin (henkilökohtainen tiedonanto 7.11.2010.) esitti syksyllä 2010 esteettömyysasiain hoitajaa Poriin, mutta toistaiseksi asia on pöydällä. Kun Porin lähikunnat on yhdistetty ns. sotealueeksi, voisi ajatella esteettömyysasiamiehen virkaa perustettavaksi samalle yhteistoiminta-alueelle.

Vammaispoliittisen ohjelman yhtenä tavoitteena on rakennetun ympäristön saavutettavuus ja esteettömyys. Tavoitteena on koko rakennuskannan esteettömyys, erityisesti uustuotannon esteettömyyden tehostaminen ja olemassa olevan rakennuskannan esteettömyyden varmistaminen korjausrakentamisen yhteydessä (STM Vammaispoliittinen ohjelma, 63). Korjausrakentamisen muutosten tulee täyttää kaikki esteettömyysvaatimukset vuoteen 2020 mennessä (Loijas, S., luento Henkilökohtaisen Avun päivillä 2011.)

Rakennusten uustuotannossa esteettömyysasiat ovat valtakunnallisesti liikahtaneet eteenpäin. Viime vuosina on asuntomessuille tuotu yhä enemmän ekologisia ja esteettömiä asumisratkaisuja. Ratkaisut ovat saaneet palstatilaa julkisessa sanassa ja näin vaikuttaneet yleiseen asennoitumiseen.

Esteettömyys on asenne - on myös ihmisiä, jotka toteuttavat itseänsä esteistä piittaamatta.” Luja tahto vie vaikka läpi harmaan kiven ” tai vaikka pyörätuolilla majakan torniin, kuten Satakunnan kehitysvammaiset syysretkellään osoittivat.

Vaikka kuva-artesaani Niina Inberg väitti hoitavansa vain kuvauksen teknisen puolen, näyttelyn toisena toteuttajana minuun teki suurimman vaikutuksen kuva, jolle hän oli antanut teeman mukaisen nimen ” Tulevaisuus – jokaisen ulottuvilla ”.

Kuvassa 12 Niina ja Aino matkaavat käsi kädessä pyörätuoleillaan kohti uutta.

Jonakin päivänä Ulvilakin on, jos ei jokaisen ulottuvilla, ainakin paremmin saavutettavissa!

Kuva 14. TULEVAISUUS – JOKAISEN ULOTTUVILLA

LÄHTEET

- Esteetön www-sivut. Viitattu 2.9.2011. <http://www.esteeton.fi>.
- Hakola, E. 2002. Johdatus kuvalliseen viestintään. Luento Tampereen yliopistossa Kuvallisen viestinnän koulutuksessa 4.11.2002.
- Hokkanen, J. 2011. Kirjastonjohtaja.Ulvila. Henkilökohtainen tiedonanto 6.9.2011.
- Inberg, N.2010. Kuva-artsaani. Pori. Henkilökohtainen tiedonanto 12.12.2010.
- Invalidiliiton www-sivut. Viitattu 12.9.2011. www.invalidiliitto.fi.
- Kajakin www-sivut. Viitattu 29.9.2011.<http://www.kajak.fi>
- Kuusi, R. 2010. Kuurojen pappi, Kirkkohallitus. Helsinki. Henkilökohtainen tiedonanto 21.10.2010.
- Lehtonen, S.2010. Suntio, Pyhän Olavin Kirkko. Ulvila. Henkilökohtainen tiedonanto 4.11.2010.
- Loijas, S. 2011. VAMPO vaikuttaa. Luento Kuntatalossa Henkilökohtaisen Avun päivillä 27.9.2011.
- Myllymaa, T. 2008. Fyysinen esteettömyys Ulvilan kaupungissa. AMK opinnäytetyö. Satakunnan Ammattikorkeakoulu.
- Nummelin, A. 2010. Projektipäällikkö. Pormestarinluodon asukasyhdistys. Pori. Henkilökohtainen tiedonanto 7.11.2010.
- Näkövammaisten Keskusliiton www-sivut 2011. Viitattu 2.9.2011. <http://www.nkl.fi>, ymparisto.
- Pauliina. Porraskakku. Papunkakut.12.11.2010.Viitattu 16.9.2011. papunkakut.blogspot.com/2010/11/porraskakku.html
- Ovaskainen, S. 2010. Valokuvanäyttelyssä kaupungin kohokohdat ja epäkohdat. Ulvilan Seutu 18.11.2010.
- Ovaskainen, S. 2011. Julkisivun ilme pilaantuu. Ulvilan Seutu 8.9.2011.
- Pesola, K. 2010. Rakennetun ympäristön esteettömyys. Luento Jyväskylän Vammaisneuvoston esteettömyysseminaarissa 15.4.2010.
- Rakennetun ympäristön esteettömyyskartoitus. Opas kartoituksen tilaajalle ja toteuttajalle. 2009. Helsinki. Invalidiliitto. Invalidiliiton julkaisuja 38/2009. Viitattu 6.9.2011.
- Suomen Perustuslaki. 1999. L.11.6.1999/731.

Suomen Vammaispoliittinen Ohjelma VAMPO 2010 – 2015. 2010. Helsinki.
Sosiaali- ja terveysministeriö. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 4/2010.

Ulvilan Vammaisneuvoston pöytäkirja 15.5.2010.

Liite 1. Juliste: Jokaisen ulottuvilla (Kuvannut Niina Inberg).

Esteettömyys - jokaisen perusoikeus

Hankalat kulkureitit, raput, korkeat tienreunukset sekä raskaasti avattavat ovet eivät ole pelkästään liikunta- tai näkövammaisten ongelma. Useat äidit lastenrattaitseen, vanhuksat rollaattoreineen sekä jalkansa loukanneet kynnärsauvoineen ovat joutuneet kohtaamaan julkisten tilojen käyttöhankaluudet.

Esteettömyys tuo helpotusta jokaisen ihmisryhmän arkeen eikä esteetön ympäristö ole haitaksi kenellekään. Pikemminkin se on ennaltaehkäisevää ja kauaskantoista ajattelua, sillä myös rahalliset muutostöistä aiheutuneet kustannukset jäävät merkittävästi pienemmiksi kun esteettömyys otetaan huomioon jo tilojen suunnitteluvaiheissa.

Mitä esteettömyys on?

Esteetön ympäristö ja esteetön ajattelu mahdollistaa itsenäisen, turvallisen ja sujuvan toimimisen, liikkumisen ja tilojen käytön erilaisissa tiloissa ja ympäristöissä. Esteettömyyttä on myös mahdollisuus osallistua työntekoon, harrastuksiin, päätöksentekoon, kulttuuriin sekä opiskeluun. Esteettömyys on yhtä lailla näkyvää ja konkreettista kuin kokemusperäistäkin.

Valokuvanäyttely - kaupungin kohokohdat ja epäkohdat

Emme kokeneet mielekkääksi kuvata pelkästään epäkohtia, emmehan itskään haluaisi nähdä vain negatiivisuutta huokuvia kuvia näyttelyyn mennessämme. Vaikka muutosta vaativia kohteita tietenkin kuvattiin, halusimme kuvien keinoin jakaa elämyksiä, joita kuka tahansa voi kokea liikunta- ja elintavasta huolimatta.

Huomasimme esimerkiksi, miten pyörätuoli taipuu mainiosti skeittilaudaksi tai että bensa-asemalla meno voi muuttua lähes villin lännen meiningiksi, jos varsinainen autontankkaus ei esteiden vuoksi onnistu. Pidimme siis kuvausten aikana sekä kameran edessä ja takana pilkkeen silmäkulmassa!

Tiedon visuaalinen välitys

Näyttelyn perustamisella on aina päämäärä, tarkoitus, tähtäin tulevaisuudessa. Ensisijaisena tavoitteenamme on jakaa tietoa esteettömyydestä ja saada vähemmistöryhmien ääntä kuuluvaksi. Kun tieto on saatu jaetuksi, tarkoitus on saada aikaan konkreettisia muutoksia saavutettavuuden parantamiseksi.

Liite 2. Esite: Jokaisen ulottuvilla (Kuvannut Niina Inberg).

Liite 3. Esitteen pääkuva (kuvannut Niina Inberg).

Uvilan kaupunki ei suostunut vammaisneuvoston vaatimukseen merkitä kaksi inva-paikkaa kirjaston eteen. Pelkät maalaukset parkkiruudussa eivät vammaisneuvostolle riittäneet, koska ne olisivat talvella peittyneet lumen alle. Kaupunki puolestaan piti liikenne- ja turvallisuusriskeinä kevyelle liikenteelle.

Kaupungin perustelut inva-paikkojen hylkäämiselle:

Julkisivun ilme pilaantuu

Sini Ovaskainen

Uvilan vammaisneuvosto käy kaupungin kanssa kädenväöntöä inva-paikkojen saamisesta pääkirjaston eteen.

Vammaisneuvosto haluaa, että inva- ja taksipaikat sijoitetaan kirjaston pääoveen eteen ja merkitään selvästi liikenne-merkein. Uvilan kaupunki lupasi pysäköintipaikat kirjaston taakse, sillä suurikokoiset liikenne-merkit olisivat teknisen toimen näkemyksen mukaan pilanneet kirjaston julkisivun ilmeen.

Vammaisneuvosto ei ratkaisu sellaisenaan niele.

– Inva-paikoista on käyty monet keskustelut ja he halutaan nimenomaan kirjaston eteen. Me emme halua etu-ouksia, vain esteettömyyttä.

sanoa vammaisneuvoston puheenjohtaja **Saini Lepistö**.

Tekninen toimi on jo pannut töpinäksi esteettömyyden suhteen, sillä kirjaston taakse kahteen takaovea lähinnä olevaan parkkiruutuun on maalattu inva-merkit ja niiltä on rakennettu luiska jalkakäytävälle. Kirjaston takaoven automaattisoinnista on pyydetty tarjous ja kynnysluisikat asennetaan viimeistään ensi viikolla.

Lepistöä epäilyttää, pystytäänkö esteetön kulku liikuntarajotteisille takaamaan myös talviaikaan.

– Luiskat ovat hankalia lumiin ja jäiseen aikaan. Terveet ihmiset eivät ymmärrä, millaista on liikkua pyörätuolilla talvella.

Uvilan vammaisneuvosto kokoontuu seuraavan kerran lokakuussa, jolloin pohditaan pysäköintiasian jatkoa.

Villillä pysäköintiä

Tekninen johtaja **Juha Hjulgren** muistuttaa, että asema-

kaava ei itse asiassa salli ollenkaan pysäköintiä kirjaston edessä. Satakunnantiellä kirjaston liittymässä kuitenkin on pysäköintialueen liikenne-merkki.

– Emme ole kieltämässä pysäköintiä kirjaston edessä. Pysäköinti loppuu vasta sitten, kun Friitalan aukion rakentaminen alkaa.

Tarkkaa ajankohtaa ei vielä ole tiedossa, investointisuunnitelmasta riippuen rakentaminen alkaa vuosina 2012–2014.

Saini Lepistön mielestä pysäköinti invalideille pitäisi sallia kirjaston edessä myös tapahtuma-aukion rakentamisen jälkeen.

– Kun kirjaston edessä järjestetään tapahtumia, joutuvat liikuntarajotteiset kiertämään kirjastorakennuksen sinne päästäkseen. Kaiken kaikkiaan kaupunki olisi päässyt helpommin, kun olisi sijoittanut inva-paikat kirjaston eteen. En ymmärrä, miten liikenne-merkit pilaavat julkisivun.

Tori muuttuu työmaaksi

Pysäköintitila Uvilan torilla Hansa-keskuksen vieressä pienenee huomattavasti syyskuun puolivälin jälkeen torin täydennysrakentamisen alkaessa. Suuri osa torista sekä osa kevyen liikenteen väylää rajataan aidalla työmaa-alueeksi. Rakennustyöt kestävät

koko syksyn.

– Liikenteelle urakasta ei pitäisi aiheutua haittaa, mutta toiveena on, että autolla liikkuvat käyttäisivät kauppa-keskuksen pysäköintialuetta. Torihan ei edes ole virallinen pysäköintipaikka, sanoo teknisen johtaja **Juha Hjulgren**.